

Pradžia>Jūsų teisės>Pagrindinės teisės>Valstybių narių geriausia patirtis taikant Chartiją Valstybių narių geriausia patirtis taikant Chartiją

Prancūzija

Vyriausybės politika, kuria skatinama, kad teisės aktų leidėjas, administracinės institucijos, teisėsaugos institucijos ir teismai taikytų Chartiją ir apie ją žinotų.

1. *Ecole nationale de la magistrature* (ENM, Prancūzijos nacionalinė teisėjų mokykla)

Pagrindinių teisėjų chartija labai išsamiai nagrinėjama per Nacionalinėje teisėjų mokykloje vykdomą Prancūzijos teismų pareigūnų pirminį ir tęstinį rengimą.

1.1.1. Pirminis rengimas

Pagrindinių teisėjų chartija – teismų pareigūnų pirminio mokymo dalis – nagrinėjama per teminius mokymo kursus, kuriuose visų pirma aptariami pagrindiniai civilinio proceso principai, vaiko interesai ir teismų pareigūnų etika bei deontologija (47 straipsnis).

Per kursus, skirtus teismų pareigūnų ir advokatų ryšiams bei dialogui skatinti, taip pat sudaroma galimybių aptarti Chartijos 48 straipsnį.

Prancūzijos nacionalinė teisėjų mokykla taip pat rengia vienos dienos mokymo kursus Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, per kuriuos aptariama Europos Sąjungos pagrindinių teisėjų chartija. Kursų įvade pristatomos Chartija ir jos taikymo sritis, paskui rengiami praktiniai seminarai. Į grupes po 20 dalyvių suskirstyti pradedantieji teismų pareigūnai nagrinėja šią temą tirdami praktinius atvejus.

Be to, 2019 m. buvo surengtas specialus grupės užsiėmimas, skirtas Chartijos 20-osioms metinėms nuo tada, kai ji tapo teisiškai privaloma, paminėti.

1.1.2. Mokymas dirbant

Specialūs Chartijai skirti mokymo kursai

Nuo 2019 m. Pagrindinių teisėjų chartijai skiriama daugiau dėmesio, siekiant didinti teismo pareigūnų informuotumą apie naudojamą šia priemone.

2019 m. kartu su mokymo kursu, parengtu minint dešimt metų nuo Chartijos įsigaliojimo, bendradarbiaujant su partneriu Grenoblio-Alpių universiteto Teisės fakultetu (profesūra „Jean Monnet“) buvo surengtas **specialus ad hoc mokymas apie Chartiją ir su ja susijusių ginčų nagrinėjimą**. Šiuo vienos dienos mokymo kursu pasiekti keli švietimo tikslai: pristatyta Chartija ir jos indėlis į pagrindinių teisėjų apsaugą, taip pat praktinis jos taikymas pagal Prancūzijos teisinę tvarką. Kartu su teorinio požiūrio dėstymu (iš ryto) buvo numatyti praktinių atvejų nagrinėjimo seminarai, konkrečiai socialiniai klausimai ir dėl Europos arešto orderių (po pietų). Siekiant skatinti tarp profesinį mokymą, šiuose užsiėmimuose suteikta galimybė dalyvauti ir advokatams.

2020 m. dėl pandemijos pradėtas nuotolinis mokymas. Skiriami du mokymo etapai: dalyviai turėjo susipažinti su mokymo turiniu (teminio kurso vaizdo medžiaga ir dokumentais) ENM pedagoginėje platformoje, o po to vyko virtualios klasės užsiėmimas nagrinėjant praktinius atvejus, buvo atsakoma į pavyzdinius klausimus ir atliekami testai, taip pat vyko dalyvių diskusija. Šiuo bendru teismų pareigūnų ir advokatų mokymo kursu siekta bendradarbiavimo tarp profesijų; per jį buvo išmokyta apie 30 asmenų. **Šį mokymo kursą ketinama pritaikyti, kad jis vyktų įprasta tiesiogine (nevirtualia) forma nuo 2021 m.** 2021 m. mokymai apie ES pagrindinių teisėjų chartiją buvo įtraukti į mokymo kursą „Dabartinė ES teismų praktika“, kurį sudarė pagal ankstesnių metų modelį parengta studijų diena, daugiausia dėmesio skiriant teorijai prieš pietus ir rengiant praktinius atvejų tyrimo seminarus po pietų. Kursas vyko mišriu formatu. Mokymą veiksmingai papildė platformoje „Moodle“ pateikiami mokomieji vaizdo įrašai apie ES pagrindinių teisėjų chartiją.

2022 m. studijų diena „Dabartinė ES teismų praktika“ pakeista Grenoblio universiteto, Paryžiaus Universiteto „Paris Sorbonne I“ ir ENM konferencija „ES pagrindinių teisėjų chartija. Teismų ir administracinė praktika“. Konferencijoje gali dalyvauti administracinių ir bendrosios kompetencijos teismų teisėjai, advokatai ir mokslininkai.

„Moodle“ kursas apie Pagrindinių teisėjų chartiją tebėra įvadinė priemonė, kuria galima papildyti mokymą.

Su Chartija susijęs Europos teisės mokymas

Pagrindinių teisėjų chartija taip pat studijuojama per keturis Europos teisės kursus, siūlomus teismų pareigūnams pagal tęstinio mokymo programas:

Teismų sistema ir Europos integracija: šis trijų dienų mokymo kursas konkrečiai skirtas Europos institucijų veikimui ir dabartinei ESTT praktikai. Chartijai skirtos trys paskaitos („Naudojimas ES teise baudžiamojo proceso metu“, „Europos Sąjungos pagrindinių teisėjų chartija“ ir „Prašymas priimti prejudicinį sprendimą“).

Europos žmogaus teisių konvencija ir teismai: šis mokymo kursas konkrečiai apima ryšį tarp Pagrindinių teisėjų chartijos ir Europos žmogaus teisių apsaugos konvencijos. Jis apima atitinkamą abiejų teismų praktiką, taip pat nacionalinių aukščiausiųjų teismų praktiką, susijusią su Europos teismų praktikos nuoseklumu.

Teismo pareigūnas ir tarptautinė aplinka: šio kurso metu užduodamas klausimas apie teismo pareigūnų vaidmenį atsižvelgiant į dabartines Europos ir tarptautinės teisės tendencijas. Pagrindinių teisėjų chartija šiuo atveju svarstoma kaip Europos priemonė, prisidedanti prie to, kad vykdamt teisėkūrą pagrindinės teisės būtų prioritetu.

„Teisingumo ir saviraiškos laisvės“ konferencijų ciklas: šis pagal Teisingumo generalinio direktorato finansuojamą projektą „JUST FREE – 2020-2022“ pradėtas konferencijų ciklas, vykdomas nuo 2020 m. rugsėjo mėn., įgijo trijų seminarų formą: juose nagrinėjamos saviraiškos laisvės ribos, visuomenės teisė būti informuoti ir teismų pareigūnų teisė į saviraiškos laisvę, atsižvelgiant į Pagrindinių teisėjų chartiją ir Europos žmogaus teisių konvenciją. Sukurta visoms šio projekto konferencijoms skirta taikomoji programa.

2. Nacionalinė kalinimo įstaigų administravimo mokykla (*École nationale de l'administration pénitentiaire*)

Į Europos Sąjungos pagrindinių teisėjų chartiją daroma nuoroda ir ja remiamasi mokant rengiamus kalinimo įstaigų darbuotojus, be kita ko, Europos žmogaus teisių apsaugos srityse ir, konkrečiau, apie kalinių teises.

Minint dešimt metų nuo Pagrindinių teisėjų chartijos įsigaliojimo, Nacionalinė kalinimo įstaigų administravimo mokykla prisidėjo prie Chartijos skatinimo ir supratimo 2020 m. surengdama viešo kalbėjimo konkursą – jis vyko per 48-ąjį įkalinimo įstaigų pradedančiųjų direktorių grupės susitikimą ir 13-ąjį kalinių reabilitacijos bei probacijos pradedančiųjų direktorių grupės susitikimą.

Priemonės, padedančios geriau suprasti Chartiją ir kada ji taikoma

Specialistams (teisės aktų leidėjui, administracinėms institucijoms, teisėsaugos institucijoms, teismams, praktikuojantiems teisininkams)

Nacionalinės teisminių institucijų mokyklos sukurtos priemonės

Nacionalinė teisminių institucijų mokykla per savo švietimo platformą suteikia pirminio ir tęstinio teisėjų rengimo programų dalyviams studijų teminę sritį ir mokymo priemonių rinkinį, skirtus Europos Sąjungos pagrindinių teisėjų chartijai (istorijai, teismų praktikos tyrimams ir kt.), konkrečiai remiantis Chartijos priemonėmis, kurias parengė Europos Sąjungos pagrindinių teisėjų agentūra (*Agentūros 2018 m. vadovas dėl Chartijos taikymo*).

Piliečiams

Bendruomenės teisingumo centrų (pranc. *des maisons de la justice et du droit*) tinklas

Bendruomenės teisingumo centrai (visoje šalyje yra 141 tokia įstaiga) yra vietos, kuriose žmonės priimami, išklaunami, jiems patariama ir suteikiama nemokamos ir konfidencialios informacijos apie piliečių teises ir pareigas. Jie suteikia vietinę prieigą prie teisminių institucijų ir prisideda prie nusikaltimų prevencijos, paramos aukoms teikimo ir teisingumo prieinamumo. Bendruomenės teisingumo centrai gali naudotis Chartija, visų pirma skatindami teisės prieinamumą jaunimui per švietimo veiklą, skirtą mokykloms.

Kitų ES šalių ar kitų ES suinteresuotųjų subjektų parengtų Chartijos priemonių naudojimas ir skatinimas

I. Žmogaus teisių gynėjas (pranc. *Le Défenseur des Droits*)

a. Veikla

Prancūzijoje žmogaus teisių gynėjas yra nepriklausoma administracinė institucija, įsteigta 2011 m. kovo 29 d. Organiniu įstatymu Nr. 2011-333; ji yra nuo 2008 m. konstitucinės reformos įtvirtinta Konstitucijoje ir turi užduotį nagrinėti skundus savo penkiose kompetencijos srityse: viešųjų paslaugų naudotojų teisių ir laisvių gynimo, vaiko interesų ir teisių gynimo ir rėmimo, kovos su diskriminacija ir lygybės skatinimo, saugumo srities veiklą vykdančių asmenų etikos ir, galiausiai, apie pažeidimus informuojančių pranešėjų orientavimo ir apsaugos.

Bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, manantis, kad jo teisės pažeistos, gali pateikti skundą tiesiogiai per daugiau kaip 500 atstovų, paskirtų dirbti daugiau kaip 800 vietų visos šalies teritorijoje, arba tiesiogiai centrinėje būstinėje – užpildydamas formą internetu arba nemokamai atsiųsdamas laišką.

Žmogaus teisių gynėjas turi svarbius tyrimo įgaliojimus. Jis gali reikalauti paaiškinimo ir reikalauti suteikti bet kokią atliekant tyrimą ir sprendžiant ginčą svarbią informaciją iš bet kurios viešojo ar privačiojo sektoriaus organizacijos.

Baigęs savo tyrimą, žmogaus teisių gynėjas teikia pirmenybę draugiškam ginčo sprendimui. Beveik 80 proc. šios institucijos pradėtų ginčo sprendimo procedūrų baigiamos sėkmingai.

Jis taip pat gali priimti sprendimą, kuriuo suteikiama individualių ar bendrų rekomendacijų. Kai pateikiamas ieškinys teismui, žmogaus teisių gynėjas taip pat gali teikti pastabas, kaip *amicus curiae*, visuose teismuose. Įdėdamasis teisių apsaugos veiksmų, žmogaus teisių gynėjas tuo pat metu rengia lygybės ir naudojimosi teisėmis rėmimo politiką.

Žmogaus teisių gynėjas Chartija naudojami gana ribotai, nes ji taikytina tik kai valstybė įgyvendina ES teisę (Chartijos 51 straipsnis), todėl turi būti nuo pat pradžių įrodyta, kad taip yra (tai ne visada akivaizdu). Žmogaus teisių gynėjas gali lengviau remtis Europos žmogaus teisių konvencija ir gausia Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika arba ES direktyvomis dėl diskriminavimo.

Vis dėlto žmogaus teisių gynėjas gali remtis Chartija, kai kada kartu su kitų sutarčių tekstais (kaip antai tarptautine Neįgaliųjų teisių konvencija arba Europos žmogaus teisių konvencija). Kartais jis naudojami Chartija dėl skundų, susijusių su diskriminavimo atvejais, kurie yra viena iš konkrečių žmogaus teisių gynėjo intervencijos sričių.

Toliau pateikta pavyzdžių, kokiuose žmogaus teisių gynėjo sprendimuose remtasi Chartija, kaip naudinga teisine priemone.

1 pavyzdys. Atsisakymas leisti darbuotojai anksčiau nutraukti vaiko priežiūros atostogas, kad galėtų išeiti motinystės atostogų

Žmogaus teisių gynėjas gavo skundą dėl to, kad darbdavys (pirminio sveikatos draudimo fondas) nesuteikė darbuotojai galimybės anksčiau nutraukti vaiko priežiūros atostogas, kad ji galėtų išeiti motinystės atostogų, kai ji, pagimdžiusi savo pirmąjį vaiką, vėl tapo nėščia [1].

Žmogaus teisių gynėjo apklausiamas darbdavys pripažino, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas tris kartus nustatė, kad atsisakymas leisti darbuotojai nutraukti savo vaiko priežiūros atostogas, kad galėtų išeiti motinystės atostogų, yra diskriminacija dėl lyties [2].

Tačiau darbdavys nesutiko laikytis tos Teismo praktikos, argumentuodamas tuo, kad ji neperkelta į Prancūzijos teisę. Darbo kodekso L.1225-52 straipsnyje numatyti du atvejai, kada darbdavys negali nesutikti pirma laiko nutraukti vaiko priežiūros atostogų:

vaiko mirtis

arba reikšmingas namų ūkio išteklių sumažėjimas.

Vis dėlto Darbo kodeksas neatima galimybės pirma laiko nutraukti vaiko priežiūros atostogas dėl kitos priežasties, jei dėl tos priežasties sutaria abi šalys.

Taigi, žmogaus teisių gynėjui teko priminti tam pirminio sveikatos draudimo fondui, kad diskriminacijos draudimas yra viešojoje politikoje nustatytas draudimas, nuo kurio negali nukrypti joks darbdavys. Todėl žmogaus teisių gynėjas padarė išvadą, kad atsisakymas pirma laiko nutraukti skundo pateikėjos vaiko priežiūros atostogas, jas pakeičiant motinystės atostogomis, yra diskriminacija dėl lyties. Tame sprendime žmogaus teisių gynėjas savo argumentus iš dalies pagrindė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos straipsniais:

Chartijos 33 straipsnis, kuriuo užtikrinama „šeimos apsauga ir šeimos gyvenimo ir profesinės veiklos suderinimas“. Šiuo atžvilgiu 33 straipsnio antroje pastraipoje nustatyta, kad „[s]iekiant suderinti šeimos gyvenimą ir profesinę veiklą, kiekvienas asmuo turi teisę (...) į mokamas motinystės atostogas.“

Chartijos 21 straipsnyje uždrausta diskriminacija, be kita ko, dėl lyties, o 23 straipsniu užtikrinama moterų ir vyrų lygybė visose srityse.

Šis pavyzdys rodo, kad, patekus į ES teisės sritį (o taip yra šiuo atveju, nes taikomas nediskriminavimas darbe pagal lyties kriterijų ir, konkrečiau, Direktyva 2006/54/EB), žmogaus teisių gynėjas gali naudotis Chartija ir ji yra tiesiogiai taikoma nacionalinėje teisėje.

2 pavyzdys. Neįgalių asmenų negalėjimas naudotis reklaminiais pasiūlymais, prieinamais vien specialioje traukinių bilietų pardavimo svetainėje

Žmogaus teisių gynėjas gavo skundą dėl to, kad neįgalieji negalėjo pasinaudoti reklaminiais pasiūlymais, prieinamais tik traukinių bilietų pardavimo svetainėje. Taigi, žmogaus teisių gynėjas padarė išvadą, kad tokia padėtį lėmė diskriminacinė praktika visais šiais atžvilgiais:

pagal Reglamentą dėl geležinkelio keleivių teisių ir pareigų, kuriame nustatyta: „Geležinkelio įmonė, bilietų pardavėjas ar kelionių organizatorius [negali] atsisakyti priimti rezervacijos ar parduoti bilietą neįgaliajam ar ribotos judėsenos asmeniui“ [3],

taip pat pagal Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnį,

ir, galiausiai, pagal Prancūzijos 2008 m. gegužės 27 d. įstatymą Nr. 2008-496.

Todėl žmogaus teisių gynėjas rekomendavo, kad internetinę bilietų pardavimo svetainę valdanti įmonė neįgaliesiems suteiktų galimybę naudotis visomis jos kelionių, įskaitant tarptautines keliones, kainų nuolaidomis. Ir šiuo atveju Chartija naudojama kaip papildomu ir autoritetingu argumentu:

ji yra papildoma, nes ES teisėje nėra horizontalios direktyvos, kuria būtų uždrausta, suteikiant galimybę naudotis prekėmis ir paslaugomis, diskriminuoti neįgaliuosius, o Reglamentas dėl keleivių teisių ir pareigų yra gana ribotas; taigi, Chartijos 21 straipsnyje yra nustatyti pagrindiniai nediskriminavimo principai, taip pat dėl negalios, kai suteikiama galimybė naudotis prekėmis,

be to, Chartija kaip autoritetingu argumentu remiamasi teikiant rekomendacijas ir kompensacijų prašymus, nustatant tiesioginį jos taikymą.

Be to, savo darbe, kuriuo siekiama remti teisinę valstybę ir pagrindines teises per analogiškų institucijų tinklus (Europos ombudsmenų tinklas, valdomas Europos ombudsmeno; vaikų teisių gynėjų vienijantis tinklas ENOC; Europos kovos su diskriminavimu įstaigų tinklas EQUINET; neformalus išorinio ir

nepriklausomo viešosios tvarkos palaikymo mechanizmų tinklas IPCAN; neformalus tinklas NEIWA, kuriame keičiamasi nuomonėmis dėl to, kaip į nacionalinę teisę perkeliama 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos),

žmogaus teisių gynėjas naudojami ne vien Europos žmogaus teisių konvencija ir atitinkamomis direktyvomis – jis gana sistemingai naudojami ir Pagrindinių teisių chartija. Per šiuos tinklus žmogaus teisių gynėjas daug bendradarbiauja su Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), kuri yra pagrindinė Chartijos taikymo skatintoja šiuose forumuose.

b. Renginiai

Minint ES pagrindinių teisių chartijos 20-metį, Europos Komisijos atstovybė Prancūzijoje surengė konferenciją, kurioje dalyvavo keletas pagrindinių suinteresuotųjų subjektų, kurių darbas – užtikrinti Chartijos vykdymą ir taikymą.

Šia proga žmogaus teisių gynėjo pavaduotoja ir už kovą su diskriminacija ir lygybės skatinimą atsakinga pirmininko pavaduotoja George Pau-Langevin 2020 m. gruodžio 7 d., pirmadienį, dalyvavo Europos Komisijos ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros (FRA) surengtuose debatuose.

Ji, kartu su Elise Barbé (Kasacinio teismo Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo kolegijos teisėja, FRA valdančiosios tarybos pirmininke) ir Olivier Cousi (Paryžiaus teismo advokatų asociacijos pirmininku), kalbėjo apie sunkumus, susijusius su Chartijos taikymu Prancūzijoje, ir apie priemones, kurių reikia norint ją visapusiškai įgyvendinti. Daugiau informacijos apie Prancūzijos iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti piliečių informuotumą apie Chartijoje įtvirtintas teises, taip pat apie priemones, susijusias su joje nustatytų teisių skatinimu ir užtikrinimu, galima rasti spustelėjus [šią nuorodą](#).

II. Nacionalinė patariamoji žmogaus teisių komisija (pranc. *Commission consultative nationale des droits de l'Homme*)

Nacionalinė patariamoji žmogaus teisių komisija (CNCDH) yra 1947 m. įsteigta Prancūzijos nacionalinė žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos institucija. Ji yra nepriklausoma administracinė institucija (AAI) – valstybės organas, teikiantis vyriausybei ir parlamentui nepriklausomų konsultacijų ir pasiūlymų žmogaus teisių srityje, dėl humanitarinės teisės ir humanitarinių operacijų, taip pat dėl piliečiams suteiktų pagrindinių naudojimosi piliečių laisvėmis garantijų laikymosi. Šis iš 64 asmenų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovų sudarytas organas atspindi Prancūzijoje žmogaus teisių klausimais ir dėl tarptautinės humanitarinės teisės reiškiamų nuomonių įvairovę. Jo užduotys, be kita ko, apima perspėjimus visuomenei ir plačiosios visuomenės informuotumo didinimą. Jis taip pat dalyvauja švietime ir mokyme apie pagarbą žmogaus teisėms.

2018 m. CNCDH kartu su partnere Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra parengė dviejų minučių trukmės vaizdo įrašą, kuriame pristatyta ši priemonė:

[„Suprastį Pagrindinių teisių chartiją per 2 minutes“ \(YouTube\)](#)

[„Suprastį Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją per 2 minutes“ \(CNCDH svetainė\)](#)

Paminėtina, kad Chartija bus įtraukta į naujosios CNCDH svetainės „išteklių“ skyrelį kartu su aprašymui skirtu langu, kurį galima atverti ir į kurį dažnai daromos nuorodos jos ataskaitose ir nuomonėse.

[1] 2019 m. spalio 24 d. Sprendimas 2019-183 dėl darbdavio atsisakymo leisti darbuotojai pirma laiko nutraukti savo vaiko priežiūros atostogas, kad galėtų išeiti motinystės atostogų.

[2] (ESTT sprendimai: 2007 m. rugsėjo 20 d., *Kiiski / Tampereen Kaupunki*, C-116/06; 2014 m. vasario 13 d. (trečioji kolegija), *YTN*, C-512/11, ir *DST*, C-513/11; 2019 m. gegužės 8 d. (pirmoji kolegija), C-486/18).

[3] 2007 m. spalio 23 d. Reglamento (EB) Nr. 1971/2007 19 straipsnio 2 dalis.

Paskutinis naujinimas: 20/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.